

KOMITET DO SPRAW ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W POLSCE

Zarządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nr 39 z dnia 30 października 2007 r. został powołany Komitet do spraw Światowego Dziedzictwa Kulturowego w Polsce, jako organ pomocniczy przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Celem powołania Komitetu jest koordynacja prac i usprawnienie działań związanych z realizacją Konwencji UNESCO w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego z 1972 r.

W skład Komitetu weszli:

- 1) dr Marcin Gawlicki, dyrektor Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków – przewodniczący,
- 2) prof. dr hab. Jacek Purchla, dyrektor Międzynarodowego Centrum Kultury,
- 3) Małgorzata Fokt-Willmann, Departament Ochrony Zabyt-

ków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

- 4) Sławomir Ratajski, Sekretarz Generalny Polskiego Komitetu do spraw UNESCO,
- 5) prof. dr hab. Andrzej Tomaszewski, prezes Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS,
- 6) prof. dr hab. Bogusław Szmygin, wiceprezes Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS,
- 7) prof. dr hab. Zbigniew Myczkowski, ekspert,
- 8) prof. dr hab. Aleksander Böhm, ekspert,
- 9) prof. dr hab. Zbigniew Mirek, ekspert.

Spotkanie inauguracyjne odbyło się 18 grudnia 2007 r. w Warszawie. Głównymi zadaniami, nad realizacją których Komitet będzie pracował w najbliższym czasie, są: uporządkowanie spraw prawnych związanych ze światowym dziedzictwem w Polsce, opracowanie i wprowadzenie

systemowego monitoringu miejsc z Listy Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz przygotowanie kandydatów i strategii nowych wpisów na listę.

Funkcję sekretariatu i obsługę administracyjną Komitetu sprawuje Zespół do spraw Światowego Dziedzictwa i Pomników Historii Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków. Ośrodek pełni również funkcję punktu kontaktowego do spraw światowego dziedzictwa.

Zarządzenie, regulamin Komitetu oraz informacje dotyczące światowego dziedzictwa i działań z tym związanych są dostępne na stronie internetowej Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków:

<http://www.kobidz.pl>

Katarzyna Piotrowska-Nosek

WORLD HERITAGE COMMITTEE IN POLAND

The World Heritage Committee in Poland was established upon the basis of decree no. 39 issued by the Minister of Culture and National Heritage on 30 October 2007. The purpose of the Committee is to coordinate work and to render more efficient various undertakings associated with the realization of the UNESCO Convention concerning the Protection of the World

Cultural and Natural Heritage (1972).

The inauguration meeting was held on 18 December 2007 in Warsaw. The foremost tasks, whose implementation will be supervised by the Committee in the near future, include the introduction of order into legal questions pertaining to the World Heritage, devising and introducing monitoring of sites

on the UNESCO World Heritage List, and preparing new candidates for inclusion on the List.

The secretarial and administrative functions of the Committee are performed by the World Heritage and Historical Monuments Team at the National Heritage Board of Poland. For more information see: <http://www.kobidz.pl>

KONFERENCJA WOJEWÓDZKICH KONSERWATORÓW ZABYTKÓW W NIEBOROWIE 10-11 grudnia 2007 r.

W dniach 10 i 11 grudnia 2007 r. w Nieborowie odbyła się konferencja wojewódzkich konserwatorów zabytków poświęcona bieżącym problemom ochrony i konserwacji zabytków w Polsce. Celem spotkania, zorganizowanego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, była próba podsumowania zasadniczych problemów nurtujących służby konserwatorskie oraz zaplanowanie wspólnych przedsięwzięć mających na celu zasadnicze usprawnienie i poprawę skuteczności działań konserwatorskich. Do Nieborowa przyjechali wszyscy aktualnie urzędujący wojewódzcy konserwatorzy zabytków.

Konferencję otworzyło wystąpienie Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalnego Konserwatora Zabytków, ministra Tomasza Merty, który przedstawił zasadnicze kierunki reformy służb konserwatorskich. Minister zwrócił szczególną uwagę na konieczność dokończenia strukturalnej przebudowy służb konserwatorskich i ponownego podporządkowania urzędów wojewódzkich konserwatorów zabytków ministrowi kultury i dziedzictwa narodowego. Postulat wielokrotnie podnoszony przez środowiska konserwatorskie i wyrażony uchwałą Kongresu Konserwatorów Zabytków w 2005 r. nadal czeka na realizację. Długa dyskusja poświęcona tej problematyce potwierdziła, że ten od lat formułowany wniosek stanowi istotny element w budowie spójnego systemu ochrony zabytków w naszym kraju. Z wypowiedzi

uczestników dyskusji wynikało, że w ostatnim dziesięcioleciu kolejni wojewodowie nie zapewнили elementarnego rozwoju organizacyjnego i finansowego podporządkowanym sobie wojewódzkim urzędom ochrony zabytków. Jeden z zasadniczych wątków dyskusji dotyczył odpływu kadr spowodowanego dramatycznie niskim uposażeniem pracowników, niewspółmiernym do zakresu odpowiedzialności i ilości obowiązków. Szczególnie istotnym negatywnym czynnikiem jest odchodzenie z pracy w państwowych służbach konserwatorskich osób najlepiej wykształconych, posiadających doświadczenie administracyjne i dobrze przygotowanych merytorycznie do pełnienia trudnej misji ochrony zabytków. Ustalono, że w styczniu 2008 r. przedstawiciele wojewódzkich konserwatorów zabytków i Generalny Konserwator Zabytków spotkają się z kierownictwem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w celu podjęcia niezbędnych, choćby doraźnych działań, mających na celu zasadniczą poprawę sytuacji.

W dalszej części dyskusji, odnoszącej się głównie do bieżących zagadnień strategii ochrony zabytków, szczególną uwagę zwrócono na konieczność wypracowania standardów zapisu problematyki konserwatorskiej w planach zagospodarowania przestrzennego. Problematyka ta jest również istotna w kontekście wpisywania do rejestru zabytkowych zespołów urbanistycznych oraz wyznaczania granic wpisu i tym samym precyzyjne określenia zakresu ochrony.

Niemniej ważnym tematem obrad była konieczność wypracowania przez konserwatorów samorządowych jednolitego standardu kształtowania polityki konserwatorskiej. Zwrócono uwagę na różnorodność porozumień z samorządami przejmującymi kompetencje konserwatorskie, a tym samym trudności związane ze spójnością systemu ochrony. Ustalono, że powyższe zagadnienia staną się przedmiotem analizy i konsultacji, które w najbliższym czasie przeprowadzi KOBiDZ. Po niezbędnej dyskusji z konserwatorami wojewódzkimi oraz środowiskami naukowymi i wyborze właściwej drogi postępowania, nastąpi uszczegółowienie i wdrożenie stosownych procedur prawnych.

W dalszej części spotkania dyrektor Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, Marcin Gawlicki, przedstawił obszary problemowe, wokół których skupiały się działania KOBiDZ w 2007 r. oraz propozycje głównych tematów działalności w 2008 r. Naszkicowano koncepcje celów strategicznych, które w najbliższych latach KOBiDZ ma zamiar realizować. Jest wśród nich projekt utworzenia wspólnej, połączonej z urzędami wojewódzkich konserwatorów zabytków, bazy danych o zabytkach, ich stanie i procesach konserwatorskich. Wartościowaniu i ocenie należy poddać rejestr zabytków, a celem tej pracy powinno stać się precyzyjne określenie i zdefiniowanie chronionego zasobu, co w przyszłości poprawi skuteczność polityki konserwatorskiej. Ważnym polem aktywności

stanie się również budowa doktryny i strategii konserwatorskiej. Dla wdrożenia tych planów niezbędna będzie skuteczna polityka edukacyjna ukierunkowana w pierwszej kolejności na potrzeby służb konserwatorskich.

Program pierwszego dnia konferencji zamknęła dyskusja dotycząca kluczowych problemów ochrony zabytków, wskazująca na tematy, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczegółowych studiów i odpowiednich rozstrzygnięć. Jednym z ważniejszych zagadnień podniesionych przez wojewódzkich konserwatorów zabytków było sprecyzowanie roli, jaką w polskim systemie ochrony zabytków pełnić powinna wojewódzka ewidencja zabytków. Wskazywano także na konieczność wypracowania dobrych standardów dokumentacji i monitoringu zabytków. Ustalono, że tym zagadnieniom należy poświęcić odrębne spotkanie eksperckie, które doprowadziłoby do odpowiednich zmian legislacyjnych.

Drugi dzień konferencji rozpoczęła prezentacja i dyskusja dotycząca zasad funkcjonowania oraz roli Regionalnych Ośrodków Badań i Dokumentacji Zabytków, ich miejsca w krajowym systemie ochrony zabytków dla realizacji strategicznego celu poprawy sposobu funkcjonowania służb konserwatorskich. Poszczególni wojewódzcy konserwatorzy zabytków przedstawili swoje oceny pracy ośrodków. Zgłoszono także propozycje koniecznych zmian i zakresów dalszej współpracy. Kolejnym tematem, stanowiącym efekt prac rozpoczętych spotkaniem grupy roboczej w Krasieczynie w czerwcu 2007 r., było omówienie koncepcji bazy danych o zasobie zabytkowym. W ocenie uczestników spotkania jest to jeden



1. Uczestnicy konferencji wojewódzkich konserwatorów zabytków w pałacu w Nieborowie. Fot. B. Bielinis-Kopeć.

1. Participants of a conference held by conservators of historical monuments at Nieborów Palace. Photo: B. Bielinis-Kopeć.

z głównych tematów, którego podjęcie powinno mieć charakter priorytetowy. Ostatni prezentowany temat dotyczył działalności edukacyjnej i popularyzatorskiej KOBiDZ. Przedstawiona została zasadnicza koncepcja polityki wydawniczej, kierunki oraz zasady organizowania szkoleń i doskonalenia warsztatu konserwatorskiego. Jednym z postulatów podniesionych w dyskusji było utworzenie stałego biuletynu wewnętrznego służb konserwatorskich, w którym prezentowane będą aktualne problemy wynikające z praktycznych działań, postępowań administracyjnych i rozstrzygnięć merytorycznych. Zgodzono się, że dla zbudowania właściwego poziomu i zapewnienia aktualności takiego biuletynu niezbędne jest stałe i ściśle współdziałanie współtworzących go konserwatorów. KOBiDZ zadeklarował pełną pomoc koordynacyjną, informacyjną i wydawniczą w realizacji tego przedsięwzięcia, które wprowadzone zostanie do planów działania instytucji.

Konferencja konserwatorska w Nieborowie trwała zaledwie dwa dni. Na więcej nie pozwalał napięty kalendarz konserwatorów wojewódzkich, dla których grudzień jest okresem odbiorów i rozliczania robót konserwatorskich. Chcieliśmy się jednak spotkać, aby poznać aktualne problemy i nowy rok rozpocząć z wiedzą na temat przyszłych planów i kierunków współpracy. Poprzednie tego typu spotkanie w zamkniętym, kameralnym gronie, ułatwiającym dyskusję i otwartą wymianę poglądów, odbyło się bodaj sześć lat temu. To okres zdecydowanie zbyt długi. Uczestnicy przychylni się do propozycji dyrektora KOBiDZ, by spotkania tego rodzaju odbywały się co najmniej dwa lub trzy razy w roku, zawsze w obiektach zabytkowych. Mamy nadzieję, że zjazdy wojewódzkich konserwatorów zabytków, poświęcone dyskusji nad aktualnymi problemami ochrony zabytków, na trwałe wpiszą się w tradycję polskich służb konserwatorskich.

Marcin Gawlicki

CONFERENCE OF VOIVODESHIP CONSERVATORS OF HISTORICAL MONUMENTS IN NIEBORÓW 10-11 December 2007

A Conference of Voivodeship Conservators of Historical Monuments, held in Nieborów on 10 and 11 December 2007 and organised by the National Heritage Board of Poland, dealt with current problems of the protection and conservation of monuments. The meeting was attended by all officiating voivodeship conservators.

The conference was inaugurated by Minister Tomasz Merta, Under-Secretary of State at the Ministry of Culture and National Heritage and General Conservator of Historical Monuments, who presented the foremost currents of the reform of Polish conservation services. Minister Merta drew attention to the necessity of completing a structural reconstruction of the conservation services and the reintroduction of supervision by the Minister of Culture and

National Heritage over the offices of voivodeship conservators.

Participants of the discussion drew attention to the necessity of devising standards for including the protection of historical monuments into guidelines for spatial development plans, as well as a uniform standard of shaping the conservation policy, a task to be entrusted to self-government conservators.

Marcin Gawlicki, Director of the National Heritage Board of Poland, outlined the Board's basic activity in 2007 as well as the conceptions of the strategic targets which the Board intends to pursue in the nearest future: the establishment, together with the offices of the voivodeship conservators, of a historical monuments database, the assessment of the register of historical monuments, the precise definition of

the protected resources, as well as the creation of a conservation doctrine and strategy, and an effective educational policy focused on the needs of the conservation services.

On the second day of the conference the speakers considered the principles of the functioning of Regional Centres for the Study and Documentation of Historical Monuments, presented conceptions of a historical resources data-base, and discussed the educational and popularisation activity of the National Heritage Board of Poland.

Finally, the conference participants approved of the proposal made by the Director of the National Heritage Board of Poland, i. e. that at least two or three meetings of this sort should be held each year, always in historical buildings.

„CESARE BRANDI (1906-1988), JEGO MYŚL I DEBATA O DZIEDZICTWIE. SZTUKA KONSERWACJI-RESTAURACJI W POLSCE”

**Międzynarodowa konferencja naukowa
Warszawa, 5-6 października 2007 r.**

Międzynarodowa konferencja naukowa „Cesare Brandi (1906-1988), jego myśl i debata o dziedzictwie. Sztuka konserwacji-restauracji w Polsce” odbyła się w dniach 5-6 października 2007 r. w Oranżerii Muzeum Pałacu w Wilanowie. Stanowiła element debaty, która w ostatnich dwóch latach przetacza się przez cały świat w związku

z 100. rocznicą urodzin Cesare Brandiego.

Celem konferencji było dokonanie próby rewizji podstaw teoretycznych opieki nad dobrami kultury, historii tej opieki i oceny praktyki. Miejsce, w którym się odbyła, nie było przypadkowe. Konferencja bowiem, oprócz wiodącego teoretycznego tematu, dotyczyła retrospektywy polskiego

szkolnictwa wyższego w zakresie konserwacji-restauracji dóbr kultury, a także stworzyła szerokie możliwości prowadzenia żywej dyskusji nt. trendów w konserwacji-restauracji oraz rekonstrukcji, co miało miejsce m.in. w trakcie zwiedzania pałacu, jego wnętrza, ogrodu i otoczenia oraz zapoznawania się z pracami przy fundamencie obiektu.

Konferencji towarzyszyła wystawa, na którą złożyło się kilkanaście paneli przedstawiających dzieła życia Cesare Brandiego oraz ponad 90 posterów obrazujących historię, strukturę i osiągnięcia trzech polskich uczelni konserwatorskich, jak również Międzyuczelnianego Instytutu Konserwacji-Restauracji Dziel Sztuki – wykonawcy wspomnianych wyżej prac konserwatorskich w pałacu wilanowskim.

Do tematu konferencji nawiązywały trzy nowości wydawnicze dostępne dla jej uczestników:

- „Sztuka konserwacji i restauracji / The Art of Conservation and Restoration” pod red. Iwony Szmelter i Moniki Jadzińskiej, zawierająca materiały pokonferencyjne;
- „Teoria Restauracji – Cesare Brandi” w polskim przekładzie Magdaleny Kijanko;
- „Conservatio Creatio Aeterna Est” – reprint biuletynu ministra sztuki i kultury z 1920 r. wraz z tłumaczeniem na język angielski.

Na sali konferencyjnej spotkało się kilka pokoleń polskich konserwatorów, w tym potomkowie pionierów konserwacji w Polsce, których życiowe dokonania świadczyły o ciągłości starań o polskie zabytki, a także historycy sztuki, archeolodzy, architekci i liczni studenci. Konferencja przybliżyła nie tylko historię polskiego konserwatorstwa, ale i nowoczesne myślenie o dziedzictwie. Debata poszerzyła obecny model kształcenia o wnioski z recepcji teorii Cesare Brandiego, a wizualna strona wykładów, m.in. toruńska prezentacja trójprzestrzenna z gotyckiej katedry Świętych Janów, uczyniła je bardziej czytelnymi.

Panele wystawowe i zaprezentowane wydawnictwa spełniły ważną rolę w przybliżeniu uczestnikom konferencji jej tematu, a zwłaszcza istoty upowszechnienia teorii Brandiego. *Opuscolo* włoskich partnerów konferencji wyjaśniało, że Brandi postrzegał dzieło sztuki jako fenomen i po-



2. Plakat konferencji autorstwa Maryny Tomaszewskiej.

2. Poster of the "Art of conservation" conference by Maryna Tomaszewska.

stulował zachowanie jego potencjalnej jedności podczas konserwacji-restauracji. Zwracał uwagę na niebezpieczeństwa selekcji wartości i kontrowersje wokół oczyszczania, a także traktował uzupełnianie ubytków jako niewralgiczne czynności w procesie restauracji, prowadzące często do zafalszowania autentyzmu. Pokazano na przykładach wprowadzenie *tratteggio*, jako metody uzupełniania ubytków kreską – widocznego tylko z bliska. Dla zachowania oryginalności i autentyzmu sztuki przypomniano o pojęciu bipolarności materii sztuki, z jednej strony mającej określoną strukturę, z drugiej zaś pełniącej funkcję nośnika idei. Opiekę nad dziedzictwem sztuk plastycznych przedstawiono szeroko na włoskich przykładach, poczynając od architektury, poprzez archeologię, tradycyjne dyscypliny plastyczne, na sztuce nowoczesnej kończąc.



1. Wiesław Procyk podczas oprowadzania gości konferencji po Muzeum Pałacu w Wilanowie i prezentacji efektów prac restauratorskich przy jego fasadzie, wykonanych w ramach MIKRDS. Fot. P. Zambrzycki.

1. Wiesław Procyk showing to the conference guests the Museum Palace in Wilanów and a presentation of the effects of the restoration of the Palace façade, carried out as part of MIKRDS. Photo: P. Zambrzycki.



3. Prof. Giuseppe Basile w trakcie wykładu o teorii Cesare Brandiego i jej współczesnym odbiorze. Fot. I. Szmelter.

3. Prof. Giuseppe Basile giving a lecture on the theory of Cesare Brandi and its contemporary reception. Photo: I. Szmelter.

Miłym akcentem było podsumowanie konferencji dokonane przez prof. Giuseppe Basilego z Istituto Centrale del Restauro w Rzymie. Podkreślił on powszechność respektowania „bran-

dyjskich zasad”, takich jak: wyróżnienie czynników artystycznych i historycznych, indywidualnych cech dóbr kultury oraz różnorodności kulturowej. Uznał także, że konferencja w znaczący



4. Uczestnicy konferencji w Oranżerii Palacu w Wilanowie na tle paneli przedstawiających polskie akademickie szkolnictwo konserwatorskie . Fot. P. Zambrzycki.

4. Conference participants in the Wilanow Palace Orangery against the background of panels showing Polish academic conservation training accompanying the event. Photo: P. Zambrzycki.

sposób przyczyniła się do poszerzenia wiedzy, zwłaszcza w kontekście europejskim, na temat specyfiki polskiej historii i odbudowy zabytków po powojennym „szoku ruin”.

Na zakończenie – o sprawach formalnych. Konferencja łączyła prezentację osiągnięć w dziedzinie kształcenia konserwatorów-restauratorów w Polsce z międzynarodowym programem „Kultura 2000”, zawartym w ramach projektu Unii Europejskiej „Cesare Brandi (1906-1988) – His Thought and European Debate in the XX Century”. Sesje poświęcone Cesare Brandiemu odbywały się w wielu krajach całego świata, warszawska była 72. takim spotkaniem i – jak dotąd – największym z nich. Głównym organizatorem spotkania był Międzuczelniany Instytut Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki. Sesja została zorganizowana z udziałem gości zagranicznych, m.in. z Istituto Centrale del Restauro w Rzymie i Getty Conservation Institute w Los Angeles, a także trzech polskich uczelni: Wydziału Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wydziału Konserwacji i Restauracji Dziel Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie oraz Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Partnerską współpracę okazało Muzeum Pałacu w Wilanowie. Korzystano z życzliwości i pomocy *attache* ds. kultury ambasad Włoch i USA.

W podsumowaniu konferencji przypomniano nie tylko podstawowe zasady konserwacji-restauracji dóbr kultury, w tym idee Cesare Brandiego, ale także bardzo ważne przesłanie dotyczące jej interdyscyplinarności – ścisłego związku nauki i sztuki, zachowania dobra dzie-

dzictwa kultury oraz społecznego zrozumienia dla roli spuścizny kulturalnej i cywilizacyjnej. Jest to aktualne, zwłaszcza w sytuacji niedoskonałych rozstrzygnięć prawnych związanych z ochroną dziedzictwa i kształceniem fachowej kadry. Po 50. latach interdyscyplinarnego charakteru konserwacji-restauracji w Polsce boleśnie podzielono „z urzędu” tę powszechną interdyscyplinarną jedność na „sztuki użytkowe” i „naukę”. Tę kwestię przedstawiono jasno w bloku wystąpień konferencyjnych zatytułowanych *E Pluribus Unum*, czyli „z wielu jedno” oraz na posterach konferencyjnych.

Iwona Szmelter



6. Organizatorzy konferencji: profesorowie Iwona Szmelter („Kultura 2000” UE) i Andrzej Koss (MIKRDS). Fot. P. Zambrzycki.

6. Conference organisers: Prof. Iwona Szmelter (“Culture 2000” European Union) and Andrzej Koss (MIKRDS). Photo: P. Zambrzycki.

“CESARE BRANDI (1906-1988), HIS THOUGHT AND EUROPEAN DEBATE IN THE XX CENTURY AND THE ART OF CONSERVATION-RESTORATION IN POLAND”

International Conference, Warsaw, 5-6 October 2007



5. Pokoleniowe spotkania podczas konferencji, prof. Adam Roman i Robert Spiczynski. Fot. P. Zambrzycki.

5. Meetings of generations; in the photograph: Prof. Adam Roman and Robert Spiczynski at the conference. Photo: P. Zambrzycki.

Conference titled “Cesare Brandi (1906-1988), His Thought and European Debate in the XX Century and the Art of Conservation-restoration in Poland” took place in Wilanów Palace on October 5-6 2007.

The goal of the conference was revisiting of theory and good practice of conservation-restoration of the cultural heritage. The exhibition which attendance upon conference showed more than 100 panels connected with Cesare Brandi legacy and history and the accomplishments of 60 years of Polish training of conservators – restorers in three academic centers – in Warsaw, Cracow and Toruń, presented by them. Organizers of conference were Interacademy Institute for Conservation-Restoration of Works of Art, Wilanow Palace and

Polish professors engaged in UE Project: “Cesare Brandi (1906-1988), His Thought And European Debate In The XX Century”.

Three new books were related to conference:

- “Sztuka konserwacji-restauracji / The Art of Conservation and Restoration”, ed. I. Szmelter, M. Jadzińska, contents pre-prints with abstracts in English;
- Cesare Brandi “Teoria Restauracji”/Cesare Brandi “Theory of Restoration”, translated by M. Kijanko;
- “Conservatio Creatio Aeterna Est” – reprinted act of Minister of Culture related to Preservation of Heritage from 1920, with English translation.

Translated by Iwona Szmelter

„DZIEDZICTWO KULTUROWE I TURYSTYKA: POTENCJAŁ, ODDZIAŁYWANIE, PARTNERSTWO I ZARZĄDZANIE”

3. Forum Dziedzictwa Kulturowego Regionu Morza Bałtyckiego Wilno, 26-28 września 2007 r.

W ostatnim tygodniu września 2007 r. w Wilnie zorganizowano 3. Forum Dziedzictwa Kulturowego Regionu Morza Bałtyckiego poświęcone problematyce dynamicznie rozwijającej się turystyki kulturowej. Współpraca państw tego regionu na rzecz ochrony bałtyckiego dziedzictwa rozpoczęła się w roku 1997, a realizowana jest w ramach grup roboczych, tworzonych przez grupę monitorującą. Stałym jej elementem są fora tematyczne służące wymianie doświadczeń w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym w regionie.

Podczas trzydniowego forum, w którym udział wzięli zarówno przedstawiciele instytucji konserwatorskich i naukowych z krajów

leżących wokół Morza Bałtyckiego, jak i eksperci z zakresu turystyki i zarządzania dziedzictwem pochodzący z innych zakątków Europy, dyskutowano o potencjale społeczno-ekonomicznym turystyki, prezentowano przykłady właściwego jego wykorzystywania, a także przeprowadzono cztery warsztaty poświęcone następującym problemom: turystyka kulturowa w miastach historycznych, oddziaływanie turystyki kulturowej na obszary wiejskie i lokalne tradycje, zarządzanie obiektami dziedzictwa kulturowego na potrzeby rozwoju turystyki, rola partnerstwa lokalnego, regionalnego i międzynarodowego w dziedzinie turystyki kulturowej.

W wyniku przeprowadzonej dyskusji uczestnicy spotkania ustalili, że: dziedzictwo kulturowe ma znaczenie w tworzeniu spójnego społeczeństwa, jest źródłem dynamicznego rozwoju lokalnego i regionalnego w rejonie Morza Bałtyckiego, jest najważniejszym atutem turystyki kulturowej, powinno być ogólnodostępne, a także wykorzystane w sposób umożliwiający jego zachowanie dla przyszłych pokoleń. Zwrócono uwagę na to, jak duże znaczenie ma dla Unii Europejskiej rozwój zrównoważonej polityki w zakresie turystyki w Europie. Przyznano także, że – jako właściwe wytyczne dla zarządzania turystyką kulturową – winny zostać przyjęte: Międzynarodowa Karta Turystyki Kulturowej (ICOMOS, Meksyk, 1999) oraz Ramowa Konwencja Wartości Dziedzictwa Kulturowego dla Społeczeństwa (Faro 2005). Ponadto uczestnicy forum uchwalili, że: lokalne władze muszą stworzyć wspólną strategię ulepszenia dokumentacji i ochrony zasobów dziedzictwa, działania w sferze turystyki kulturowej powinny wzmacniać i pielęgnować żywe tradycje kulturowe, rękodzielnictwo, lokalną tożsamość i dumę, a także społeczne uznanie oraz zrozumienie dla miejsc dziedzictwa kulturowego, natomiast instytucje zajmujące się zarządzaniem dziedzictwem kulturowym oraz organizacje turystyczne powinny nawiązywać ze sobą i rozwijać współpracę w celu dzielenia się odpowiedzialnością i rozwijania kompetentnego partnerstwa.



1. Wilno, pomnik Adama Mickiewicza, kościół pw. św. Anny i kościół bernardynów pw. św. Franciszka i Bernardyna. Fot. P. Florjanowicz.

1. Vilnius, statue of Adam Mickiewicz, church of St. Anne and the Bernardine church of St. Francis and St. Bernard. Photo: P. Florjanowicz.

W zaleceniach pokonferencyjnych uczestnicy forum uzgodnili, że: wszystkie państwa w regionie Morza Bałtyckiego powinny zachować i utrwalać swoje dziedzictwo kulturowe oraz tworzyć zrozumiałą dokumentację, powinny zachęcać do wykorzystywania tradycyjnych umiejętności i materiałów w pracach konserwatorskich, opuszczone i zaniedbane zabytki powinny otrzymać nowe funkcje, uwzględniające ich

wartości kulturowe, instytucje zarządzające turystyką kulturową oraz organizacje turystyczne powinny wspierać zainteresowanie dzieci i młodzieży historią i dziedzictwem kulturowym, powinna zostać nawiązana współpraca pomiędzy organizacjami zajmującymi się dziedzictwem kulturowym i turystyką, natomiast politycy wszystkich szczebli z państw regionu Morza Bałtyckiego powinni być świadomi klu-

czowej roli dobrze zachowanego i zróżnicowanego dziedzictwa kulturowego dla turystyki i wszechstronnego rozwoju całego regionu.

Więcej informacji na temat programu i uczestników 3. Forum Dziedzictwa Kulturowego Regionu Morza Bałtyckiego znaleźć można w serwisie: <http://www.heritage.lt>

*Paulina Florjanowicz,
Bartosz Wiśniewski*

“CULTURAL HERITAGE AND TOURISM:

POTENTIALS, IMPACTS, PARTNERSHIP AND GOVERNANCE”

The 3rd Baltic Sea Region Cultural Heritage Forum, Vilnius, 26-28 September 2007

The 3rd Baltic Sea Region Cultural Heritage Forum on dynamically developing cultural tourism was held in Vilnius during the last week in September 2007. The three-day long forum discussed the socioeconomic potential of tourism, presented examples of its suitable exploitation, and organised four workshops on the following topics:

cultural tourism in historical cities, the impact of cultural tourism on the countryside and local traditions, the administration of cultural heritage sites for the needs of the development of tourism, and the role of local, regional and international partnership in cultural tourism.

The outcome of the forum are post-conference recommendations

intent on rendering the societies and politicians of Baltic Sea Region states aware of the crucial role of a well-preserved and differentiated cultural heritage for cultural tourism and the all-sided growth of the whole region.

More information about the Forum programme and participants on: <http://www.heritage.lt>

„NIELEGALNY OBRÓT SKRADZIONYMI DOBRAMI KULTURY W EUROPIE ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ”

5. Międzynarodowa Konferencja Interpolu Wieliczka, 18-20 września 2007 r.

W dniach 18-20 września 2007 r. w Wieliczce odbyła się 5. Międzynarodowa Konferencja Interpolu na temat: „Nielegalny obrót skradzionymi dobrami kultury w Europie Środkowej i Wschodniej”. W konferencji wzięło udział 125. przedstawicieli z 21. krajów członkowskich, a także reprezentanci UNESCO, Międzynarodowej

Rady Muzeów (ICOM) oraz Światowej Organizacji Celnej. Współorganizatorami konferencji ze strony polskiej było Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji wraz z Komendą Główną Policji oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Uczestnicy spotkania dyskutowali na temat nowych zjawisk w obrocie skradzionymi dzieła-

mi sztuki, prawnych i praktycznych aspektów współpracy międzynarodowej w walce z rabunkiem i przemytem dóbr kultury, komunikacji i instrumentów śledczych wykorzystywanych przez Interpol oraz sposobów sprostania nowym wyzwaniom, takim jak coraz powszechniejsze wykorzystywanie Internetu w celach sprzedaży dzieł sztuki.



1. Wieliczka, 5. Międzynarodowa Konferencja Interpolu. Wystąpienie przedstawiciela KOBiDZ, Marcina Sabacińskiego. Fot. archiwum Policji.

1. Wieliczka, Fifth International Interpol Conference. Speech given by Marcin Sabaciński, a representative of the National Heritage Board of Poland. Photo: Police archive.

Polski resort kultury i dziedzictwa narodowego na konferencji reprezentowały Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków oraz Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych. Możliwości współpracy KOBiDZ z policją zaprezentowali delegatom jego pracownicy – Paulina Florjanowicz i Marcin Sabaciński.

Uczestnicy konferencji wezwali państwa członkowskie do nawiązania ściślejszej współpracy na szczeblu krajowym i międzynarodowym w celu ochrony narodowych dóbr kultury. Dużą część dyskusji poświęcono problemowi szlaków przemytu zabytków, podkreślając, że od 2005 r. służby celne obserwują wzmożony ruch w tym zakresie, a obok tradycyjnego już szlaku wschód-zachód

pojawił się kierunek odwrotny.

Delegaci przyjęli zalecenie wdrożenia Działań Podstawowych (Basic Actions), przygotowanych przez Interpol, UNESCO i ICOM, mających na celu określenie liczby nielegalnych transakcji sprzedaży dóbr kultury przez Internet oraz przekazywanie Interpolowi informacji o kradzieżach dzieł sztuki, skradzionych lub odzyskanych zabytkach oraz o osobach i zorganizowanych grupach zajmujących się ich nielegalnym wywozem i sprzedażą.

Państwa członkowskie przyznały również, że należy ułatwić dostęp do bazy danych Interpolu wszystkim agencjom i instytucjom zajmującym się kradzieżami zabytków i związanymi z tym działaniami prawnymi.

Efektem obrad są następujące zalecenia: przyjęcie odpowiedniego ustawodawstwa dotyczącego ochrony narodowych dóbr kultury, mającego na celu zwalczanie przestępczości w tym obszarze i dostosowanie do potrzeb danego kraju; dostarczenie UNESCO dokumentacji ustawodawczej związanej z narodowym dziedzictwem kulturowym w celu włączenia do bazy danych UNESCO; ustanowienie bliskiej i trwałej współpracy na szczeblu krajowym pomiędzy wszystkimi instytucjami i agencjami działającymi w sferze ochrony zabytków; ulepszenie systemu ochrony i zabezpieczeń w muzeach, zbiorach publicznych, obiektach religijnych i na stanowiskach archeologicznych. Zaleca się tworzenie inwentarzy dzieł sztuki łącznie z ich zdjęciami; regularne monitorowanie ofert pojawiających się na rynku sztuki i na aukcjach internetowych; przekazywanie Interpolowi informacji o kradzieżach dzieł sztuki, skradzionych lub odzyskanych zabytkach oraz o osobach i zorganizowanych grupach zajmujących się ich nielegalnym wywozem i sprzedażą; powołanie zespołów dochodzeniowo-śledczych do walki z przestępczością przeciwko dobrom kultury, a także zachęcanie służb pocztowych do wzmożonej kontroli przesyłek, co do których istnieje podejrzenie, że mogą zawierać nielegalnie pozyskane zabytki.

*Paulina Florjanowicz,
Bartosz Wiśniewski*

THE 5th INTERNATIONAL INTERPOL CONFERENCE ON THE ILLICIT TRAFFIC IN CULTURAL PROPERTY STOLEN IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Wieliczka, 18-20 September 2007

The 5th International Conference on the Illicit Traffic in Cultural Property Stolen in Central and Eastern Europe took

place from 18-20 September in Wieliczka with 125 participants from 21 member countries, as well as representatives of the UN

Educational, Scientific and Cultural Organization, the International Council of Museums (ICOM) and the World Customs Organization.

The Polish co organisers of the conference included the Ministry of Internal Affairs and Administration, the Police Chief Headquarters, and the Ministry of Culture and National Heritage.

The Polish side was represented by the National Heritage Board of Poland and the Centre for the Protection of Public Collections. The possibilities of the Board's cooperation with the police were presented by the Board's

employees Paulina Florjanowicz and Marcin Sabaciński.

Among the recommendations passed, the conference participants were urged to establish closer domestic and international cooperation aimed at the protection of national cultural property. They agreed to implement the Basic Actions drawn up by Interpol, UNESCO and the International Council of Museums to determine the illicit sale of

cultural objects over the Internet, and to communicate to Interpol information about cultural property thefts, stolen or recovered objects, and details on the individuals and networks involved in illicit trafficking.

Member countries were also recommended to extend access to Interpol's database of stolen works of art to all law enforcement agencies investigating cultural property crimes.

WSPÓŁPRACA KRAJOWEGO OŚRODKA BADAŃ I DOKUMENTACJI ZABYTKÓW Z UKRAINĄ

Działalnością Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego objęte są nie tylko zabytki znajdujące się w granicach Polski, ale także położone na terenie Ukrainy. Prowadzone przez Ośrodek badania i dokumentacja najcenniejszych obiektów, stanowiących wspólną spuściznę obu krajów, odbywają się na mocy polsko-ukraińskich porozumień. Od kilku lat KOBiDZ współpracuje z Wydziałem Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Lwowskiej Administracji Państwowej, Państwową Służbą Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Ukrainy, Politechniką Lwowską, Lwowską Galerią Sztuki, Państwowym Historyczno-Architektonicznym Rezerwatem Miasta Żółkwi. W ramach tej współpracy, w 2004 r. odbył się pierwszy etap badań założenia pałacowo-parkowego w Podhorcach oraz zorganizowano objazdową wystawę dokumentującą efekty prac polsko-ukraińskiej ekspedycji.



1. Pałac w Podhorcach. Fot. T. Żebrowski.
1. Palace in Podhorce. Photo: T. Żebrowski.

Kierunek wspólnych działań na najbliższe lata został określony podczas pobytu we Lwowie dyrektora KOBiDZ i rozmów z przedstawicielami ww. ukraińskich instytucji. Zatwierdzone ustalenia znalazły się w aneksie do umowy z dnia 3 marca 2004 r., traktującej o polsko-ukraińskiej wspól-

pracy w zakresie ochrony i dokumentacji zabytków. 10 października 2007 r. dr inż. arch. Marcin Gawlicki, dyrektor KOBiDZ, oraz Petro Olijnik, dyrektor Lwowskiej Obwodowej Administracji Państwowej, podpisali aneks precyzujący wzajemne zobowiązania z 2004 r. W dokumencie tym



2. Podpisanie umowy we Lwowie 10 października 2007 r. Fot. A. Hanaka
2. Signing the convention in Lviv, 20 October 2007. Photo: A. Hanaka

ustalono zadania priorytetowe. Nacisk położono na opracowanie wytycznych do rewaloryzacji parków w Żółkwi i Podhorcach, realizację programów: „Rezydencje Jana III Sobieskiego w Polsce i na Ukrainie”, „Zamki i pałace Obwodu Lwowskiego”, „Drewniana architektura sakralna”. Przewidziano także organizowanie wspólnych konferencji tematycznych.

Równoległe z pobytem na Ukrainie dyrekcji KOBiDZ, w dniach 1-12 października 2007 r. kilkuosobowa grupa pracowników Ośrodka (architekci krajobrazu, historyk sztuki, architekt i archeolog) sporządzała aktualną inwentaryzację oraz dokumentację zamku i parku w Żółkwi, kontynuowała rozpoczęte w 2004 r. prace w Podhorcach, fotografowała wybrane zamki obwodu lwowskiego oraz przeprowadzała kwerendę we lwowskich archiwach dotyczącą wspomnianych powyżej obiektów.

W ramach planowanych zadań dokumentacyjnych specjaliści KOBiDZ wykonali fotogrametryczny i fotograficzny zapis elewacji zamku w Żółkwi, pałacu

w Podhorcach, zamków w Pomorzanach, Olesku, Złoczowie, twierdzy w Brodach. Archiwum KOBiDZ wzbogaciło się także o zdjęcia zabytków Lwowa, Żółkwi oraz okolicznych klasztorów i cerkwi, a także założeń parkowych.

Architekci krajobrazu wykonali szczegółową inwentaryzację dendrologiczną dla rozległego parku w Żółkwi, a na terenie

Podhorców wyznaczyli drzewa i grupy samosiewu do wycinki ze względów zdrowotnych i kompozycyjnych.

Wstępna kwerenda archiwalna objęła zasoby: Centralnego Historycznego Archiwum Państwowego Ukrainy we Lwowie, Lwowskiej Biblioteki Naukowej im. Stefanyka, archiwum Instytutu „Ukrzachidprojektrestawracija”. W jej trakcie m.in. wybrano, a następnie sfotografowano XIX-wieczne plany katastralne Żółkwi i Podhorców.

Wytypowane do wspólnych polsko-ukraińskich działań obiekty mają szczególne znaczenie dla kultury obu narodów. Z historią Żółkwi wiążą się rody Żółkiewskich i Sobieskich. W tym miasteczku prawdopodobnie urodził się Bohdan Chmielnicki. Podhorce natomiast zamieszkiwały słynne rodziny hetmańskie, książęce i królewskie: Koniecpolscy, Sobiescy, Rzewuscy, Sanguszkowie. Dzisiejszy stan zachowania tych rezydencji wymaga pilnej interwencji konserwatorskiej oraz badań architektonicznych i archiwalnych. Zarówno zamkiem w Żółkwi,



3. Dokumentacja fotograficzna zamku w Żółkwi. Fot. K. Czajkowski.
3. Photographic documentation of the castle in Żółkiew. Photo: K. Czajkowski.

jak i pałacem w Podhorcach, gospodarują obecnie instytucje kulturalne, odpowiednio: Państwowy historyczno-architektoniczny rezerwat miasta Żółkwi oraz Lwowska Galeria Sztuki, które, swego czasu, przejęły zdewastowane obiekty, a obecnie, na zasadzie współpracy z KOBiDZ, udostępniły je do badań. W budynkach tych prowadzone są powolne prace remontowo-budowlane, a na terenie sąsiadujących z nimi parków – przygotowania do rewaloryzacji. Tragicznie natomiast przedstawia się sytuacja zamku w Pomorzanych i twierdzy w Brodach. Obiekty te są zrujnowane, a proces dewastacji postępuje z rokiem na rok.

Wyniki przeprowadzonych na Ukrainie prac, po podsumowaniu i opracowaniu, w myśl ustaleń, zostaną przekazane stro-



4. Zamek w Olesku. Fot. T. Żebrowski.
4. Olesko Castle. Photo: T. Żebrowski.

nie ukraińskiej, a pracownikom KOBiDZ posłużą do dalszej pracy nad zagadnieniem ochrony wspólnego

dziedzictwa kulturowego Polski i Ukrainy.

Anna Hanaka

THE COOPERATION OF THE NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND AND UKRAINE

For past several years the National Heritage Board of Poland has been studying and documenting the most valuable historical monuments in Ukraine, part of the joint cultural heritage of the two countries.

A successive convention has been signed in Lviv on 10 October 2007, rendering precise mutual obligations and defining future joint ventures. On 1-12

October 2007 a group of the staff of the National Heritage Board paid a visit in Ukraine.

The planned documentation involved a photogrammic record of the elevation of the castle in Żółkiew and a photographic documentation of residences in Podhorce, Pomorzany, Olesko, Złoczow, and Brody. Other tasks included a dendrological inventory of the park in Żółkiew and

cultivation instructions concerning the park in Podhorce. The Polish visitors also searched for written and cartographic sources in assorted Lviv archives.

The outcome of the stay will be made available to the Ukrainian side and shall serve the National Heritage Board for further studies on the protection of the joint cultural heritage of Poland and Ukraine.

WSPÓLNE DZIEDZICTWO NA POMORZU

Dnia 13 września 2007 r. w siedzibie Przedstawicielstwa Meklemburgii-Pomorza Przedniego w Berlinie odbyła się polsko-niemiecka debata na temat wspólnego dziedzictwa na Pomorzu.

Debata, w której uczestniczyło ponad 100 osób i która rejestrowana była przez media obu krajów.

W debacie brali udział m.in. członkowie samorządów, pra-

cownicy instytucji kultury, właściciele i zarządzający obiektami zabytkowymi oraz historycy, architekci i służby konserwatorskie. W trakcie spotkania poruszono tematy związane z zakresem

i charakterem współpracy transgranicznej w dziedzinie kultury, ochrony dziedzictwa kulturowego i turystyki. Skomentowano stan coraz lepiej rozwijającej się na tych polach współpracy, przywołując zakończone i planowane do podjęcia projekty, inicjowane przez obie strony. Oceniono promocję podejmowanych przedsięwzięć oraz dostępność wiedzy na ich temat tak w Polsce, jak i za granicą. Podkreślono wpływ podejmowanych działań na zbliżenie między obu społeczeństwami, poszerzanie i rozpowszechnianie wiedzy o istniejącym dziedzictwie kulturowym oraz uświadamianie sobie nie tylko wspólnej przeszłości, ale także powiązań historycznych między znajdującymi się obecnie po dwóch stronach granicy regionami – województwem zachodniopomorskim i Meklemburgią-Pomorzem Przednim. Wskazano na możliwość

zwiększenia atrakcyjności turystycznej poprzez upowszechnienie informacji o istniejących na naszych terenach zabytkach, związanych m.in. z książętami pomorskimi oraz z innymi ważnymi dla rozwoju regionu rodami.

Debata na temat wspólnego dziedzictwa na Pomorzu towarzyszyła przyjętej z dużym zainteresowaniem wystawie „Zamki i rezydencje na Pomorzu”, będącej jednym z efektów zakończonego w 2006 r. polsko-niemieckiego projektu „Historia i teraźniejszość zamków i rezydencji Pomorza Zachodniego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego”.

Celem tego projektu było wskazanie na wspólny historyczny rozwój Pomorza Zachodniego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego oraz na walory spuścizny architektonicznej, stan jej zachowania i na różnorakie działania na rzecz jej utrzymania.

Na terenie Pomorza Zachodniego oraz na obszarze Meklemburgii-Pomorza Przedniego, niegdysiejszych ziemiach Księstwa Pomorskiego, można znaleźć wiele obiektów, zachowanych lub ruin, które świadczą o bogatej przeszłości tych ziem oraz są dowodem świetności czasów minionych. Burzliwa historia tego obszaru, pełna wojen oraz rozkwitów i upadków gospodarczych, pozostawiła po sobie liczne ślady w postaci materialnej spuścizny budowlanej i architektonicznej. Wiele z owych pamiątek przeszłości związanych jest z rodem książąt pomorskich. To ich siedziby i ustanowione przez nich fundacje. Projekt koncentrował się na zamkach, rezydencjach pałacowych i dworach, które prezentują interesujące założenia przestrzenne oraz architektoniczne i stanowią niewątpliwie dziedzictwo Pomorza, znaczące w krajoznawstwie kulturowym.

Wynikiem projektu były: dwudniowa polsko-niemiecka konferencja naukowa, materiały konferencyjne, wystawa i album.

Wystawa przedstawiała najbardziej reprezentatywne polskie i niemieckie obiekty. Wśród eksponatów znalazły się dokumenty archiwalne (świadectwa nadania dóbr, rysunki drzew genealogicznych, pamiętniki, listy), zdjęcia, materiały kartograficzne, zabytkowe elementy wystroju wnętrz, wielobarwne plansze wraz z opisami historii rodów, dokumentacje fotograficzne stanu aktualnego oraz (co zostało odebrane jako wyjątkowa atrakcja wystawy) profesjonalnie wykonane makiety architektoniczne 10. polskich i 2. niemieckich obiektów w skali 1:100. Makiety budowli znajdujących się na terytorium Polski powstały w oparciu o dokumentacje inwentaryzacyjne opracowane w PP Pracowni Konserwacji



1. Wystawa „Zamki i rezydencje na Pomorzu” w siedzibie Przedstawicielstwa Meklemburgii-Pomorza Przedniego w Berlinie, wrzesień 2007 r. Fot. archiwum ROBiDZ w Szczecinie.

1. Exhibition “Castles and residence in Pomerania” held in the seat of the Representation of Mecklenburg-Vorpommern (Mecklenburg-Western Pomerania) in Berlin, September 2007. Photo: ROBiDZ archive in Szczecin.



2. Wystawa „Zamki i rezydencje na Pomorzu” w siedzibie Przedstawicielstwa Meklemburgii-Pomorza Przedniego w Berlinie, wrzesień 2007 r. Fot. archiwum ROBiDZ w Szczecinie.

2. Exhibition “Castles and residence in Pomerania” held in the seat of the Representation of Mecklenburg-Vorpommern (Mecklenburg-Western Pomerania) in Berlin, September 2007. Photo: ROBiDZ archive in Szczecin.

Zabytków Oddział Szczecin. Wystawa prezentowana była w gotyckich wnętrzach Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie od 29 czerwca do początku września 2006 r. Przed otwarciem w Berlinie w dniu 13 września 2007 r., wystawa pokazana

została w Granitz. Planowane są do połowy 2008 r. kolejne ekspozycje – w Rostoku i w Schwerinie.

W dniu otwarcia wystawy w Zamku Książąt Pomorskich, w Sali Anny Jagiellonki rozpoczęła się konferencja naukowa, w której wzięli udział polscy

i niemieccy historycy, historycy sztuki, architekci, konserwatorzy i archiwiści. Zaprezentowano 10 polskich, 13 niemieckich i 3 polsko-niemieckie referaty. Program obejmował cztery bloki tematyczne, zatytułowane odpowiednio: „Miejsca pamięci”, „Konteksty dynastyczne, społeczne i ekonomiczne”, „Architektura i jej kontekst krajobrazowy” oraz „Planowanie przestrzenne a dziedzictwo kulturowe”. Wszystkie referaty opublikowane zostały w materiałach pokonferencyjnych (*Polsko-niemiecka konferencja. Zamki i rezydencje na Pomorzu, Szczecin, 29-30 czerwca 2006, Szczecin 2007*).

Dnia 11 września 2007 r. w Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie miało miejsce spotkanie dotyczące kontynuacji projektu „Historia i teraźniejszość zamków i rezydencji Pomorza Zachodniego i Meklemburgii-Pomorza Przedniego”, w ramach programów europejskich w okresie 2007-2013, co świadczy o niewątpliwym sukcesie inicjatywy podjętej w roku 2005.

*Eugeniusz Kus,
Beata Makowska*

JOINT HERITAGE IN POMERANIA

A Polish-German debate on joint heritage in Pomerania was held on 13 September 2007 at the seat of the Representation of Mecklenburg-Western Pomerania (Vorpommern) in Berlin. Representatives of Polish and German self-governments, cultural institutions, owners and administrators of historical monuments, and conservation services attended the meeting. The participants talked about transborder cooperation relating to cul-

ture, the protection of cultural heritage, and tourism. They also assessed the promotion of the undertaken ventures and the availability of pertinent information. Finally, the speakers stressed the possibility of enhancing tourism attractiveness by disseminating information about the historical monuments located in the titular region.

The debate accompanied the opening of an exhibition on “Castles and residences in

Pomerania” which was one of the outcomes of a Polish-German project on “The past and present of castles and residences in Western Pomerania and Mecklenburg-Vorpommern”,

On 11 September 2007 a meeting on continuing the project as part of the European programmes for 2007-2013 was held at the Castle of the Dukes of Pomerania in Szczecin, testifying to the indubitable success of the initiative from 2005.

„OCHRONA ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA FOTOGRAFII. WYZWANIE DLA XXI WIEKU”

Konferencja, Warszawa, 4 października 2007 r.

Konferencja na ten temat, zorganizowana przez Getty Conservation Institute we współpracy z Wydziałem Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie, odbyła się 4 października 2007 r. w Oranżerii Pałacu w Wilanowie.

Jej głównym punktem była prezentacja, przygotowana przez prof. dr. Dusana Stulika z GCI. Dotyczyła ona zagadnień związanych z zachowaniem fotografii jako integralnej części dziedzictwa kultury i rozwojem strategii ochrony kolekcji fotograficznych w centralnej, południowej i wschodniej Europie.

Celem spotkania było zapoczątkowanie międzynarodowej współpracy w dziedzinie tworzenia programów kształcenia teoretycznego i praktycznego, które pomogą zabezpieczyć bogate dziedzictwo fotografii europejskiej. Koordynacją polskiej części programu ma zająć się Izabela

Zając z warszawskiego Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP.

Wywołanie tego tematu w Polsce jest ważnym krokiem w rozwoju działalności edukacyjnej GCI, w ramach której latem 2008 r. rozpocznie się program „Konserwacja fotografii dla państw z Europy centralnej, południowej i wschodniej”.

Świat fotografii doświadczał w ostatnich latach rewolucyjnych zmian, których wszyscy doświadczamy także na innych polach. Znalazło to odbicie w słownictwie, które warto rozszyfrować. Amerykanie mawiają: BD – *Before Digital*, czyli „przed erą cyfrową”, oraz AD – *After Digital*, czyli „po erze cyfrowej”. Zmiany te są tak dalekosiężne w całej cywilizacji i komunikacji międzyludzkiej, że możemy porównać je do przelomu, jaki spowodowało wynalezienie czeionki drukarskiej przez Gutenberga w 1455 r.

Konfrontacja z problemami zachowania mediów cyfrowych rodzi poważne zagadnienia konserwatorskie, które rozpatrywane są od początku lat 90. ubiegłego stulecia w kontekście zachowania sztuki współczesnej. Niezależnym zagadnieniem jest badanie i zachowanie obiektów wykonanych w tradycyjnych technologiach fotograficznych. 180 lat istnienia fotografii przyniosło dorobek wielki i nie do zaprzeczenia. W muzeach, archiwach i także w naszych prywatnych kolekcjach pozostają miliony fotografii wykonanych w tradycyjnych technologiach, które wymagają uwagi zarówno ze strony konserwatorów fotografii, jak i naukowców. Celem ich działań będzie zabezpieczenie fotografii zabytkowych dla przyszłych pokoleń, miłośników sztuki i fotografii, a także dla historyków, którzy próbują zrekonstruować i zrozumieć obraz fotograficzny z XIX i XX w., zachowany na nietrwałych materiałach. Dr Dusan Stulik z Getty Conservation Institute podzielił się z uczestnikami konferencji najbardziej spektakularnymi odkryciami. Mówił o mało znanych obszarach dziedzictwa, takich jak dagerotypia i jedenaście lat starsza, zagadkowa „hillotypia”, której przykładem jest unikatowa kolorowa fotografia Levi Hilla z 1851 r. badana przez naukowców.

Rozwój strategii konserwatorskich służących długofalowej ochronie światowego dziedzictwa fotografii nie byłby możliwy bez zrozumienia składu chemicznego i wewnętrznej struktury każdej fotografii przeznaczonej do



1. Wykład prof. dr. Dusana Stulika z Getty Conservation Institute. Fot. P. Zambrzycki.
1. The lecture of prof. dr Dusan Stulik from Getty Conservation Institute. Photo: P. Zambrzycki.

zabezpieczenia i przechowywania. Prace prowadzone przez naukowców z GCI w Los Angeles nad najważniejszymi obiektami, w tym m.in. pierwszą fotografią wykonaną w 1826 r., wspomnianą powyżej tajemniczą fotografią w technice „hillotypii” i pierwszymi fotografiami kolorowymi, przyczyniły się do rozwoju metod identyfikacji procesów fotograficznych, których rozpoznano ponad 150, a które na przestrzeni trwającej 181 lat „ery chemicznej fotografii”, zostały wynalezione, wprowadzone do użytku, a potem w wielu przypadkach zapomniane.

Zrozumienie potrzeby długoterminowej ochrony światowego dziedzictwa fotografii jest powodem, dla którego GCI ma zamiar rozwinąć międzynarodową współpracę oraz zrealizować projekt naukowy, mający na celu rozwój i wspieranie konserwacji fotografii w centralnej, południowej i wschodniej Europie. Kolejnym etapem naukowego przedsięwzięcia była konferencja, która odbyła się 7-8 listopada 2007 r.

w Bratysławie. Podczas tego spotkania swoje wykłady o historii fotografii i problemach jej konserwacji, spostrzeżenia i doświadczenia zaprezentowali przedstawiciele krajów-uczestników

projektu. Materiały z realizacji całego projektu, jak i konferencji ukażą się drukiem w Getty Center po zakończeniu cyklu badawczego.

Iwona Szmelter



2. Prof. dr. Dusan Stulik podczas przeprowadzania Rtg analizy fluorescencyjnej (XRF) fotografii palladiotypowej Ed. Westona, w ramach współpracy między GCI oraz Smithsonian Institute w zakresie badań nad fotografią i procesami fotograficznymi w projekcie „Era chemicznej fotografii”. Fot. A. Kaplan.

2. Prof. dr. Dusan Stulik performing the X-ray fluorescent analysis (XRF) of Ed. Weston's palladiotype photographs during GCI -Smithsonian collaborative project focused on an analytical investigation of photographs and photographic processes of the „Chemical Photography Era”. Photo: A. Kaplan.

**“PRESERVATION OF THE WORLD’S PHOTOGRAPH HERITAGE:
CHALLENGES FOR THE 21st CENTURY”
Conference, Warsaw, 4th of October 2007**

Conference related to these issues was held on 4th of October 2007 by Getty Conservation Institute in cooperation with Faculty of Conservation and Restoration of Works of Art connected with Academy of Fine Arts in Warsaw. The place of conference was in Wilanow Palace. During the meeting of more than 200 people was a lecture of prof.dr Dusan Stulik from GCI and the discussion. The goal of conference was the inauguration of international cooperation in this field and establishing of

training program in central, south and eastern Europe in theory and practice. Coordination of Polish part of this project will make Izabela Zajac from Warsaw’s Faculty.

Working with the most important photographs of the “chemical photography era” such as the world’s First Photograph from 1826, the mysterious Hillotype photographs from the 1850’s which represented the first attempt to create photographs in colors, and studying the most beautiful photographs

in some of the world’s most important photographic collections, scientists of the Getty Conservation Institute in Los Angeles are developing a scientifically based methodology for identification of more than 150 different photographic processes and process variants that were invented, introduced and often abandoned during now 181 year old “chemical photography era”. The overall project strategy and its many innovative aspects was also introduced.

*Transl. by
Iwona Szmelter, Dusan Stulik*

„W FABRYCE, SALONIE, TEATRZE I KAWIARNI – ŁÓDZKIE WNETRZA XIX I XX WIEKU” Sesja naukowa, Łódź, 8-9 listopada 2007 r.

Od 1998 r. w Łodzi, z inicjatywy Łódzkiego Oddziału Stowarzyszenia Historyków Sztuki, organizowane są cykle spotkań naukowych, zatytułowane „Sztuka w Łodzi”, poświęcone dorobkowi kulturowemu tego miasta. Dla historyków sztuki i osób o pokrewnych zawodach spotkania te są okazją do zaprezentowania najnowszych wyników badań naukowych.

W dniach 8-9 listopada 2007 r. odbyła się piąta sesja z tego cyklu, nosząca tytuł „W fabryce, salonie, teatrze i kawiarni – łódzkie wnętrza XIX i XX wieku”. „Celem sesji było przywrócenie pamięci o miejscach, które były ważne dla łódzkiej społeczności, o przedmiotach, które je wypełniały, o ludziach, którzy je tworzyli,

ale także ukazanie nowych perspektyw, które rysują się dzisiaj”¹. Pierwszego dnia obrady odbywały się w Pałacu Biedermanna (siedziba Katedry Historii Sztuki i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego), drugiego – w Pałacu Scheiblerów (siedziba Muzeum Kinematografii).

W referatach, poza prezentacją łódzkiej architektury rezydencjonalnej z przełomu wieków oraz przybliżeniem wyników najnowszych badań dotyczących jej twórców, poszukiwano odpowiedzi na pytania dotyczące pochodzenia występujących w tej architekturze form, stylów, motywów ikonograficznych i dekoracyjnych. Zastanawiano się, czy przywiązanie do stylów historycznych i odnoszenie się do znanych pierwowzorów



2. Rekonstrukcja witraża z przedstawieniem Flory w pałacu Biedermanna, aut. rekonstrukcji – Jan Dominikowski z WUOZ Łódź.

2. Reconstruction of a stained glass depiction of Flora in the Biedermann Palace, author of the reconstruction: Jan Dominikowski from WUOZ Łódź.



1. Pałac Biedermanna, siedziba Katedry Historii Sztuki i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego, miejsce obrad w pierwszym dniu sesji. Wszystkie fot. M. Maksymiuk.
1. The Biedermann Palace, seat of the Chair of the History of Art and Culture Studies at Łódź University, site of debates held during the first day of the session. All photos: M. Maksymiuk.

nowożytnych było tylko prostym naśladownictwem znanych schematów, czy raczej świadomym odnoszeniem się inwestorów do nobilitujących, uświęconych przeszłością tradycji ikonograficznych. Niektóre wystąpienia skupiły się wokół zagadnień rzadko lub do tej pory wcale nie poruszanych. Przedstawiono w nich m.in. wyniki kwerend w archiwach brytyjskich, rzucające nowe światło na problemy autorstwa i analizy rozwoju form przestrzennych łódzkich fabryk. Pokazano najnowsze projekty rewitalizacji niektórych zabytkowych obiektów, zaprezentowano mało popularne

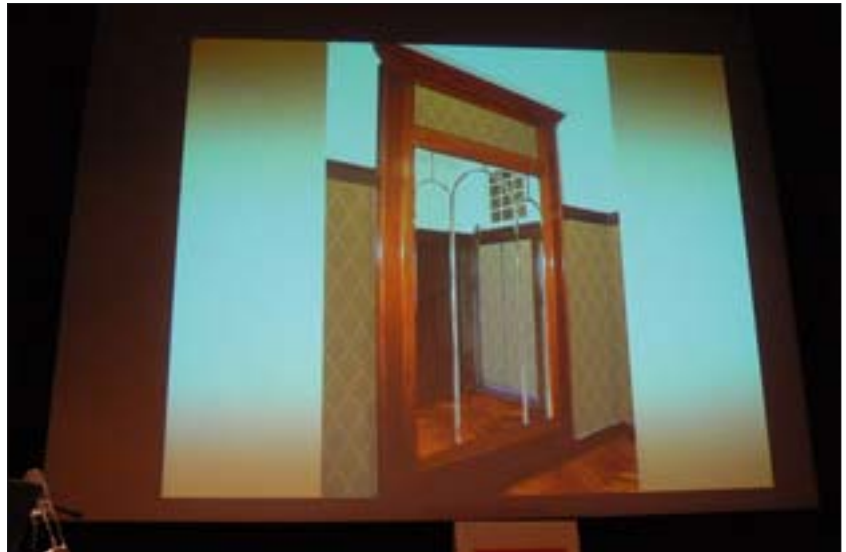
wśród badaczy, a należące na przełomie wieków do popularnych elementów wystroju czy wyposażenia wnętrz, serwety i kapy pluszowe oraz szyby trawione, a także pierwszy raz w historii spotkań sesji naukowych w Łodzi wyświetlono film będący wirtualną rekonstrukcją archeologicznych i zabytkowych tkanin. Prezentacja ta dała uczestnikom możliwość zapoznania się z możliwościami nowatorskich technik wykorzystywanych współcześnie w dokumentacji zabytków.

W Galerii Muzeum Kinematografii, mieszczącej się w podziemiach rezydencji Scheiblerów, można było obejrzeć towarzyszącą sesji wystawę „Łódzka architektura w rysunkach Tadeusza Mycka” – architekta, rysownika i publicysty.

Spotkanie koleżeńskie uczestników sesji było wspaniałym dopełnieniem dwudniowych obrad

i kolejną okazją do omówienia poruszanych zagadnień.

Małgorzata Maksymiuk



3. Wirtualna rekonstrukcja wyglądu tkaniny obiciowej w jednym z pomieszczeń domu braci Steinerów, prezentacja dr Marii Cybulskiej.

3. Virtual reconstruction of the appearance of an upholstery fabric in one of the interiors of the Steiner Brothers house, presentation by Dr. Maria Cybulska.

Przypisy

1. M. Wróblewska-Markiewicz, *Wstęp*, (w:) *W fabryce, salonie, teatrze i kawiarni – łódzkie wnętrza XIX i XX*

wieku. Materiały do sesji naukowej zorganizowanej przez Łódzki Oddział Stowarzyszenia Historyków Sztuki,

„Sztuka w Łodzi”, t. 5, Łódź 2007, s. 5. Dostępne w formie elektronicznej (CD).

“IN A FACTORY, A SALON, A THEATRE AND A CAFE – ŁÓDŹ INTERIORS IN THE NINETEENTH AND TWENTIETH CENTURY” Scientific Session, Łódź, 8-9 November 2007

A fifth session from a series of scientific meetings organised since 1998 upon the initiative of the Łódź Branch of the Society of Polish Historians of Art was held on 8-9 November 2007 in Łódź. The debates, entitled “In a Factory, a Salon, a Theatre and a Cafe – Łódź Interiors in the Nineteenth and Twentieth Century”, took place in the Biedermann Palace and the Scheibler Palace.

The first day included a presentation of local residential architecture from the turn of the nineteenth century and the out-

come of the most recent research concerning its authors; the participants also sought an answer to questions relating to the origin, message and significance of forms, styles, as well as iconographic and decorative motifs popular in this architecture.

The next day was devoted to, i. a. the results of a survey conducted in British archives, casting new light on authorship and analysing the development of spatial forms of the local factories, which entailed a presentation of the newest projects of a re-

vitalisation of certain historical buildings and a discussion of such elements of interior design and outfitting as plush and etched window panes. A film virtually reconstructing old fabrics showed the potential of the contemporary documentation of historical monuments.

An evening meeting featuring the exhibition “Łódź Architecture in Drawings by Tadeusz Mycek” took place at the Museum of Cinematography Gallery, located in the cellars of the Scheibler residence.

„LUDZIE GOŚCIŃCA. WĘDROWCY, PIELGRZYMI, TUŁACZE”

Podsumowanie konkursu plastycznego Europejskich Dni Dziedzictwa 2007

W dniach 26 i 27 listopada oraz 4 grudnia 2007 r. odbyły się obrady jury konkursu plastycznego towarzyszącego Europejskim Dniom Dziedzictwa 2007, przebiegającym pod hasłem „Ludzie gościńca. Wędrowcy, pielgrzymi, tułacze”. Organizatorami konkursu były: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków oraz Centrum Edukacji Obywatelskiej. W skład jury weszli przedstawiciele tych właśnie instytucji.



Celem konkursu, przeznaczanego dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, była nie tylko promocja idei Europejskich Dni Dziedzictwa, ale i zachęcenie dzieci, wraz z ich nauczycielami, do aktywnego udziału w odbywających się w tym

czasie w całej Polsce imprezach kulturalnych. Ważnym jego aspektem było też poszerzenie wiedzy o dorobku kulturowym regionu, z którego pochodzili uczestnicy konkursu, oraz o jego ochronie.

Na konkurs nadesłano 2179 prac ze 151. szkół, w tym 1885 prac plastycznych, 284 prace fotograficzne oraz 10 filmów. Jury konkursu, po intensywnych obradach, kierując się kryteriami wymienionymi w regulaminie – temat, indywidualny i twórczy sposób wypowiedzi, oryginalność środków wyrazu – przyznało nagrody pracom, które szczególnie wzruszały i zachwycaly.

Wybór był niezwykle trudny, właściwie wszystkie prace zasługiwały na nagrody. Ich barwność, oryginalność oraz tak widoczne zaangażowanie młodych autorów bez reszty oczarowały

jurorów. Dzieci – autorzy prac – niezwykle trafnie, a jednocześnie często bardzo zaskakująco potraktowały trudny temat konkursu. Zastosowały także najróżniejsze techniki. Oprócz rysunków i pastelii były obrazy malowane na szkłe i na jedwabiu, naklejane na karton kuleczki plasteliny i krepiny, kolaże, „witraże”, a także rzeźby i makiety przestrzenne.

Konkurs obejmował trzy kategorie tematyczne: kategoria I – prace plastyczne wykonane w dowolnej technice w maksymalnym formacie A2, kategoria II – zdjęcia czarno-białe lub barwne, kategoria III – film. Uczestnicy konkursu podzieleni zostali na trzy grupy wiekowe: grupa I – klasy 1-3 szkoły podstawowej, grupa II – klasy 4-6 szkoły podstawowej, grupa III – klasy 1-3 gimnazjum.



Jury przyznało nagrody indywidualne, nagrodziło całe klasy i dodatkowo wręczyło jedno wyróżnienie. Ponadto wszystkie klasy biorące udział w konkursie otrzymały pamiątkowe dyplomy „Opiekuna Zabytków”.

Pełna lista laureatów oraz galeria nagrodzonych prac dostępne są na stronach:

www.kobidz.pl

www.ceo.org.pl

W lutym 2008 r. wystawę prac konkursowych zaprezentowano na ogrodzeniu Parku Łazienkowskiego w Warszawie. Ponadto w przygotowaniu jest katalog wybranych prac konkursowych, który zostanie niebawem wydany przez KOBiDZ.

Cieszymy się, że konkurs spełnił swoje zadanie, zwrócił uwagę dzieci na zabytki, kulturę, historię i tradycję miejsca,



w którym żyją. Dlatego też pod koniec roku szkolnego 2007/2008 mamy zamiar ogłosić nowy konkurs związany z tematem EDD 2008 – „Korzenie tradycji. Od ojcowizny do ojczyzny”.

Dziękujemy wszystkim uczestnikom konkursu i gratulujemy laureatom, mając nadzieję, że dziecięce zainteresowania przerodzą się w prawdziwe, dojrzałe pasje.

Weronika Borgosz

“PEOPLE OF THE ROAD. TRAVELLERS, PILGRIMS, WANDERERS”

Summary of the European Heritage Days 2007 Art Competition

The jury members of an art competition accompanying the European Heritage Days 2007 “People of the Road. Travellers, pilgrims, wanderers”, met on 26 and 27 November and 4 December 2007. The competition, organised by the National Heritage Board of Poland and the Centre for Civic Education, was addressed to primary and secondary school (gimnazjum) pupils. Its purpose was to encourage the children, and their teachers, to take an active part in the cultural events taking place in Poland at the time, and to expand their knowledge about the cultural accomplishments of the region of the participants’ origin as well as about its protection.

The competing compositions totalled 2179 from 151 schools. The competition involved three thematic categories: I – works executed in a chosen technique and on maximum size A2 sheet, II – black-and-white or colour photographs, III – a film. The competitors were divided into three age groups: I – primary school forms 1-3, II – primary school forms 4-6, III – secondary school (gimnazjum) forms 1-3.

The jury presented prizes to individual contestants and school forms, with an additional distinction. All forms taking part in the competition received commemorative “Protector of Historical Monuments” diplomas.

